

Rapport Nulmeting Proef Belonen

Februari 2018

Opdrachtgever	Rutger Ekhart, gemeente Zwolle
Opdrachtnemer	Onderzoek & Informatie, gemeente Zwolle
Versie	1.0
Datum	19 februari 2018

Datum	19 februari 2018
Titel	Rapport Nulmeting Proef Belonen

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding onderzoek	3
1.2	Doel en doelgroep	3
1.3	Werkwijze	3
1.4	Respons	4
1.5	Rapportage	4
2	Gedrag afvalscheiding	5
2.1	Wegbrengen restafval	5
2.2	Gft-afval	6
2.3	Papier en karton	8
2.4	Plastic, metaal en drankenkartons	9
2.5	Glas	10
2.6	Textiel	10
2.7	Verminderen restafval	12
2.8	Beoordeling afvalinzameling	12
3	Proef Belonen	13
3.1	Verwachte frequentie aanbieden restafval	13
3.2	Prikkel financiële beloning	13
3.3	Gebruik Milieubrengstation	14
3.4	Effect kleinere inworptrommel	15
3.5	Informatie over Proef Belonen	15
3.6	Opmerkingen en suggesties bij de Proef Belonen	16
	Bijlage	18
	Kenmerken huishoudens (responsgroep)	18

Datum	19 februari 2018
Titel	Rapport Nulmeting Proef Belonen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek

Gemeente Zwolle is half november 2017 gestart met de Proef Belonen, waarin inwoners van de buurten Schoonhorst en Gerenbroek achteraf een beloning ontvangen wanneer zij minder restafval gaan aanbieden vergeleken met een vastgestelde norm. Deze proef is een onderdeel van de afspraken die in 2016 met de gemeenteraad zijn gemaakt om de hoeveelheid restafval terug te brengen naar 100 kilo per inwoner per jaar in 2020. De proef heeft een doorlooptijd van een half jaar.

De afvalstromen in de twee genoemde buurten worden al uitgebreid gemonitord. Via enquête-onderzoek worden ook de ervaringen van de betreffende huishoudens in beeld gebracht. Voor de start van de proef is een nulmeting uitgevoerd. Wanneer de proef is beëindigd, volgt een effectmeting. Dit rapport betreft de uitkomsten van de nulmeting.

1.2 Doel en doelgroep

Het onderzoek voor de Proef Belonen heeft als doel enerzijds de beleving en anderzijds het gedrag van de huishoudens in beeld te brengen. Door zowel aan het begin als aan het eind van de proef een meting uit te voeren is het mogelijk een eventuele verandering in beleving en gedrag te achterhalen. Een tussenevaluatie, die halverwege de proefperiode plaatsvindt, dient als een soort thermometer om tussentijds gevoel te krijgen bij hoe de inwoners de pilot ervaren.

De doelgroep van de nulmeting (en later ook de effectmeting) bestaat uit alle huishoudens in Schoonhorst (ca. 1.900) en Gerenbroek (ca. 1.200), uitgezonderd de huishoudens die hebben aangegeven niet aan de pilot te willen meedoen.

1.3 Werkwijze

Het onderzoek is zowel schriftelijk als online uitgevoerd. Alle huishoudens in de doelgroep hebben een brief en schriftelijke vragenlijst met retourenvelop ontvangen. In de brief is ook een internetadres en inlogcode genoemd; men had hierdoor zelf de keuze op welke manier men aan het onderzoek wilde meewerken. Men heeft ongeveer drie weken de tijd gehad om de vragenlijst in te vullen. Na twee weken hebben de huishoudens per brief een herinnering ontvangen.

De vragenlijst is opgesteld door gemeente Zwolle, in samenwerking met ROVA. De nulmeting heeft zal plaatsgevonden van 15 november tot en met 8 december 2017.

1.4 Respons

In totaal hebben 1102 huishoudens aan de nulmeting meegewerkt. Tabel 1 laat zien hoe de verdeling is naar buurt en wijze waarop men heeft meegedaan.

Tabel 1: respons nulmeting

	<i>respons online</i>	<i>respons schriftelijk</i>	<i>respons totaal</i>	<i>aantal huishoudens</i>	<i>respons in %</i>
Gerenbroek	214	278	492	1187	41%
Schoonhorst	267	343	610	1837	33%
Totaal	481	621	1102	3024	36%

De respons is in aantal zowel in Gerenbroek als in Schoonhorst groot genoeg om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over de afzonderlijke buurten.

In de vragenlijst is gevraagd in wat voor soort woning men woont: laag- of hoogbouw. Dat is van belang, aangezien bewoners van hoogbouw minder of andere mogelijkheden hebben voor het scheiden van afval dan bewoners van laagbouw. We hebben de verdeling naar laag- en hoogbouw van de steekproef vergeleken met de werkelijke verdeling. Deze zijn volledig gelijk: in Gerenbroek komt hoogbouw niet voor, in Gerenbroek betreft zowel in de steekproef als in werkelijkheid 28% hoogbouw. In de bijlage is de verdeling van de responsgroep naar soort woning (en soort huishouden) weergegeven.

1.5 Rapportage

In dit rapport zijn de uitkomsten weergegeven voor de buurten afzonderlijk en voor het totaal. Alleen wanneer zich opvallende verschillen tussen de buurten voordoen, worden deze benoemd. De uitkomsten zijn ook geanalyseerd op verschillen naar soort woning (laag- of hoogbouw) en gezinssituatie. Wanneer hierin bijzonderheden zijn geconstateerd, zijn deze tekstueel benoemd.

Het eerste hoofdstuk betreft het gedrag van huishoudens wat betreft afvalscheiding van vóór de Proef Belonen. In het tweede hoofdstuk vooral wordt ingegaan op mogelijke gevolgen van de Proef Belonen en op de informatievoorziening.

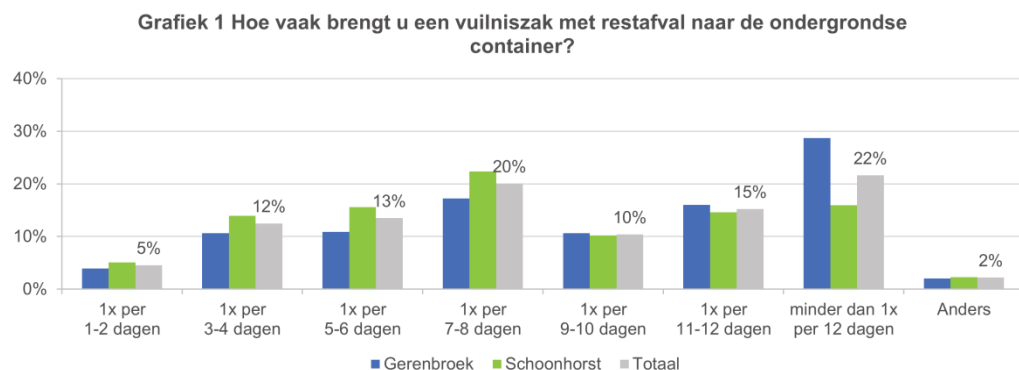
2 Gedrag afvalscheiding

Om een beeld te krijgen van het gedrag van de huishoudens op het gebied van afvalscheiding bij de start van de Proef Belonen, gaan we in dit hoofdstuk in op de frequentie waarin men restafval wegbrengt. Ook komt van vijf verschillende soorten afval aan bod in welke mate men deze gescheiden aanlevert van restafval, om welke reden sommige huishoudens dat meestal niet of nooit doen en hoe de gemeente kan helpen om het scheiden ervan te verbeteren. Verder gaan we in op bewust boodschappen doen (in relatie tot afval) en de beoordeling van de afvalinzameling in het algemeen.

2.1 Wegbrengen restafval

De gemeente Zwolle maakt in de Proef Belonen gebruik van een beloningsstaffel, gebaseerd op het aantal aanbiedingen van restafval. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen laag- en hoogbouw, en daarbinnen tussen een- en meerpersoonshuishoudens. Om via de effectmeting te kunnen achterhalen of de frequentie van het wegbrengen van restafval ten gevolge van de financiële beloning verandert, is in de nulmeting gevraagd hoe vaak men restafval wegbrengt.

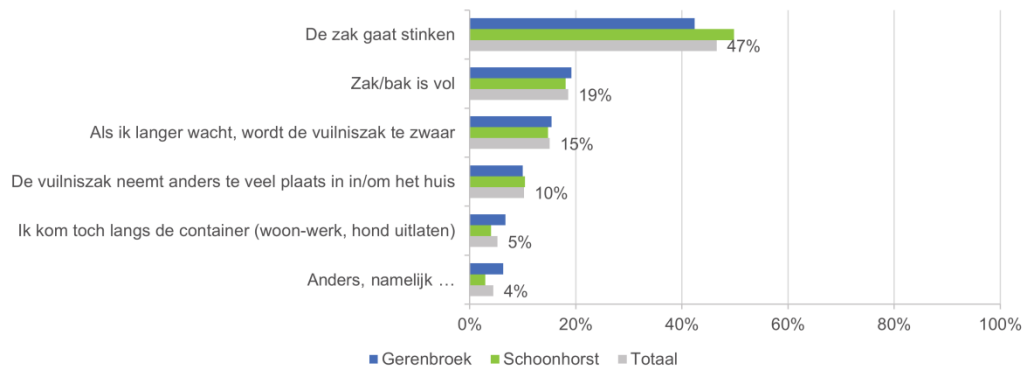
Huishoudens die tijdens de proefperiode 1 keer per 7 dagen of vaker restafval wegbrengen, krijgen geen of nauwelijks een financiële beloning. Het gedrag van de huishoudens bekijkend, zien we dat dit voor 31% het geval is wanneer het gedrag ongewijzigd blijft. Huishoudens die hooguit 1 keer per 11 tot 12 dagen restafval wegbrengen, vallen onder de hoogste beloningscategorieën. Dat betreft in de nulmeting 37% van de huishoudens.

Ook is gevraagd naar de reden waarom men restafval wegbrengt op een bepaald moment. Uit de antwoorden blijkt dat men voornamelijk wil voorkomen dat de vuilniszak gaat stinken. Dat de zak (of bak) van het restafval vol is respectievelijk te zwaar wordt, zijn vervolgens de belangrijkste redenen waarom men restafval wegbrengt. Het te vol worden van de zak/bak is een antwoord dat men zelf onder 'anders, namelijk ...' heeft genoteerd en dat achteraf is gehercodeerd.

Belangrijk om te vermelden, is dat hierbij geregeld is aangegeven dat men gebruik maakt van kleine zakjes (bijvoorbeeld voor een inhoud van 10 of 20 liter), die men wegbrengt zodra deze vol zijn.

Grafiek 2 Als u een vuilniszak naar de container brengt, wat is dan de belangrijkste reden om dat op dat moment te doen?

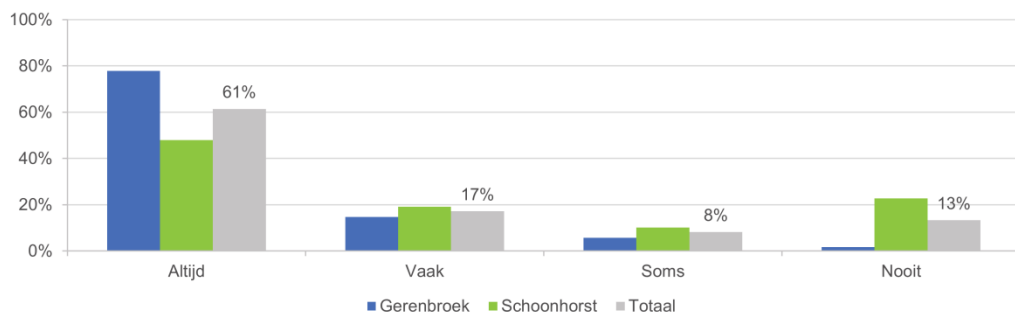

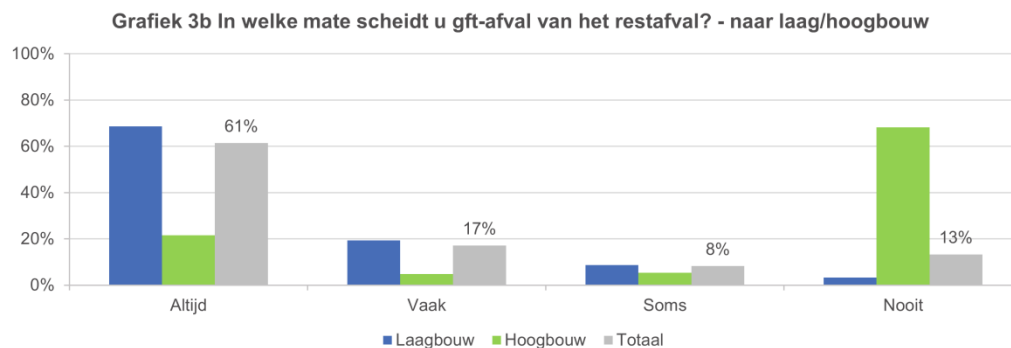
2.2

Gft-afval

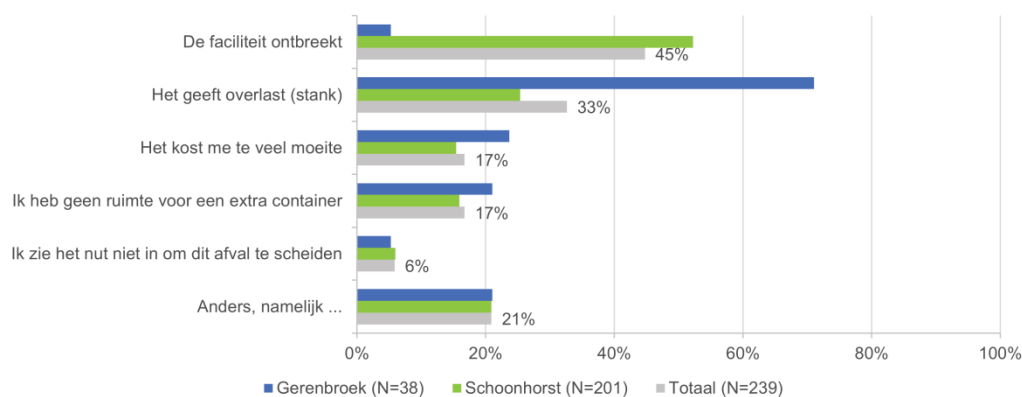
De meeste huishoudens zeggen gft-afval altijd (61%) of vaak (17%) van het restafval te scheiden; 21% doet dat soms of nooit. In Schoonhorst wordt gft-afval minder gescheiden van restafval dan in Gerenbroek. Dit verschil kan worden verklaard doordat bij hoogbouw geen mogelijkheid bestaat gft-afval gescheiden aan te bieden, waardoor deze vorm van afval daar minder wordt gescheiden (zie grafiek 3b); in Schoonhorst betreft 28% van de woningen hoogbouw, in Gerenbroek komt hoogbouw niet voor. Dat blijkt ook uit de redenen waarom gft-afval niet of niet altijd scheidt van het restafval. Dat gft-afval overlast geeft, is een andere vaak genoemde reden van niet (altijd) scheiden van gft-afval.

Grafiek 3 In welke mate scheidt u gft-afval van het restafval?

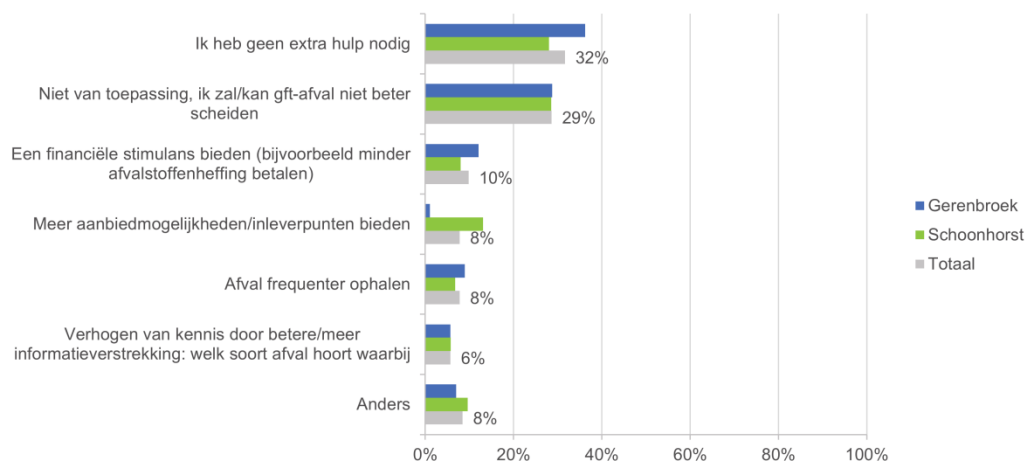

Grafiek 4 Waarom scheidt u gft-afval niet of niet altijd van het restafval?

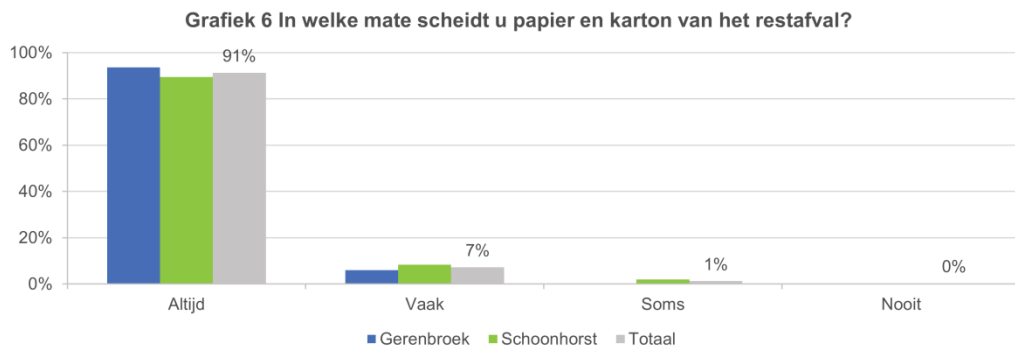
De huishoudens hebben aangegeven hoe de gemeente hen kan helpen om gft-afval (nog) beter te scheiden. De huishoudens geven vooral aan geen hulp nodig te hebben (32%) of gft-afval niet beter te zullen scheiden (29%). Naarmate huishoudens gft-afval meer / vaker scheiden van het restafval, worden deze antwoorden meer gegeven. In Schoonhorst zegt 13% dat de gemeente kan helpen door meer aanbodmogelijkheden te bieden. Dit zijn voornamelijk huishoudens die in hoogbouw wonen.

Grafiek 5 Hoe kunnen wij u helpen om gft-afval nog beter te scheiden?

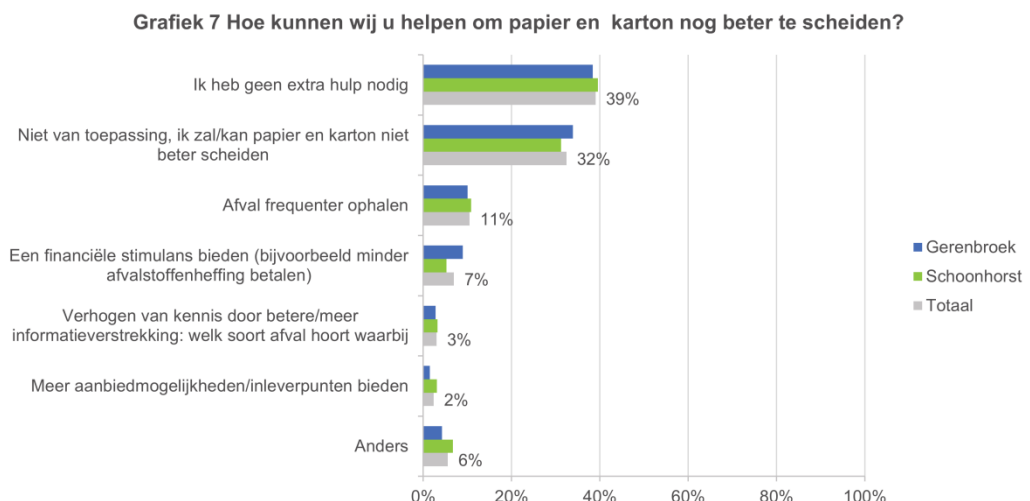

2.3 Papier en karton

Bijna alle huishoudens geven aan papier en karton altijd (91%) of vaak (7%) te scheiden van het restafval. Geen van de huishoudens zegt dat nooit te doen. In Schoonhorst doet 2% dat soms. Redenen waarom deze huishoudens papier en karton 'soms' scheiden, lopen uiteen (bijvoorbeeld: te veel moeite, geen faciliteit, geen ruimte voor container, heeft geen nut).

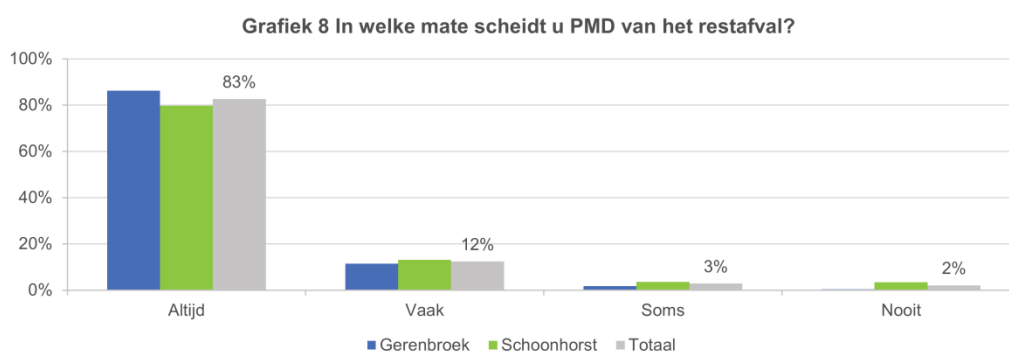

Op de vraag hoe de gemeente kan helpen om papier en karton beter te scheiden, zegt 39% geen hulp nodig te hebben en 32% dat dit niet van toepassing is. Gezien het feit dat papier en karton door de grote meerderheid altijd gescheiden wordt, is dit logisch. Huishoudens die wel mogelijkheden zien om papier en karton beter te scheiden, denken vooral dat het frequenter ophalen ervan hen hierbij kan helpen (11%) en het bieden van een financiële stimulans (7%).

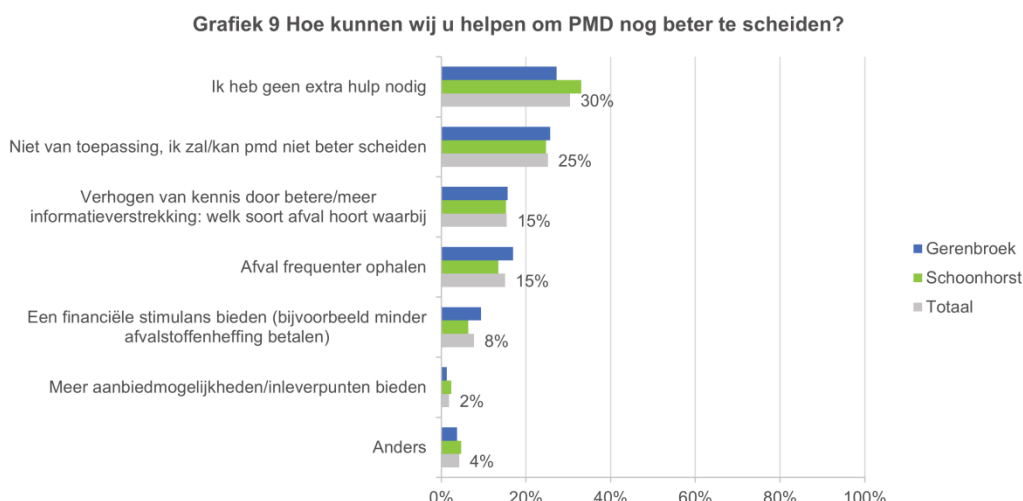

2.4 Plastic, metaal en drankenkartons

Plastic, metaal en drankenkartons (PMD) is eveneens een soort afval waarvan de meeste huishoudens zeggen dit altijd (83%) of vaak (12%) gescheiden te houden van het restafval. Van de huishoudens doet 3% dit soms en 2% nooit. Het zijn vooral huishoudens in Schoonhorst die dit minder doen. Redenen van niet scheiden van PMD zijn voornamelijk dat het te veel moeite kost, dan men geen faciliteit/container heeft en dat het overlast geeft.

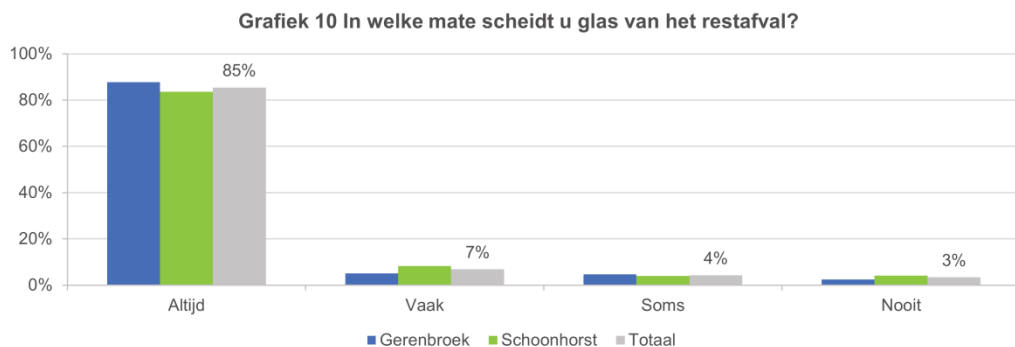

Evenals bij gft-afval en papier en karton vinden de meeste huishoudens hulp om PMD beter te scheiden niet nodig (30%) of niet van toepassing (25%). Van de huishoudens ziet 15% mogelijkheden om PMD beter te scheiden door verhoging van kennis door betere informatieverstrekking. Ook 15% denkt dat frequenter ophalen van PMD het scheiden ervan zal verbeteren.

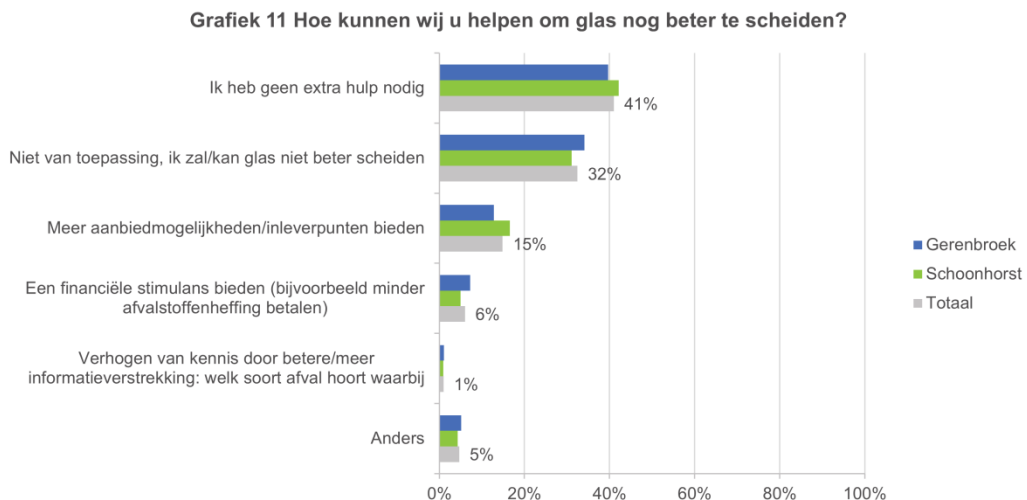

2.5 Glas

Zowel in Gerenbroek als in Schoonhorst houdt het merendeel van de huishoudens glas altijd of vaak apart van het restafval. In totaal doet 7% dat soms of nooit. De redenen daarvan zijn met name dat het te veel moeite kost, dat men er geen ruimte voor heeft of dat de faciliteit c.q. ruimte voor een container ontbreekt.

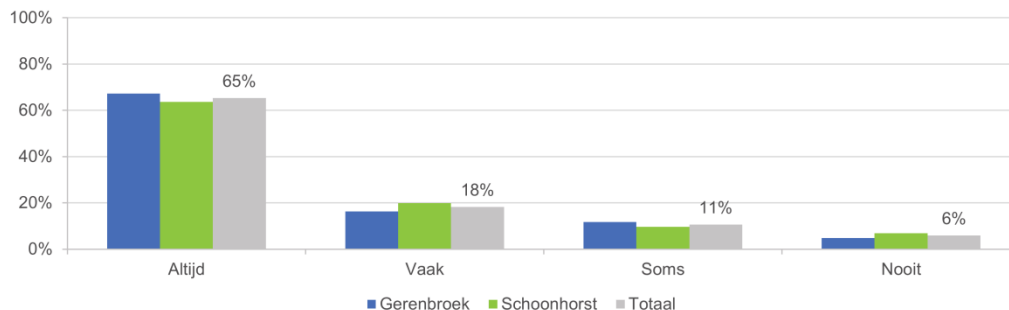
Voor het beter scheiden van glas heeft een groot deel van de huishoudens geen hulp nodig (41%) of men vindt hulp niet van toepassing omdat men niet beter zal gaan scheiden (32%). Vergroting van het aantal aanbiedmogelijkheden/inleverpunten is voor 15% een manier om glas (nog) beter te gaan scheiden.

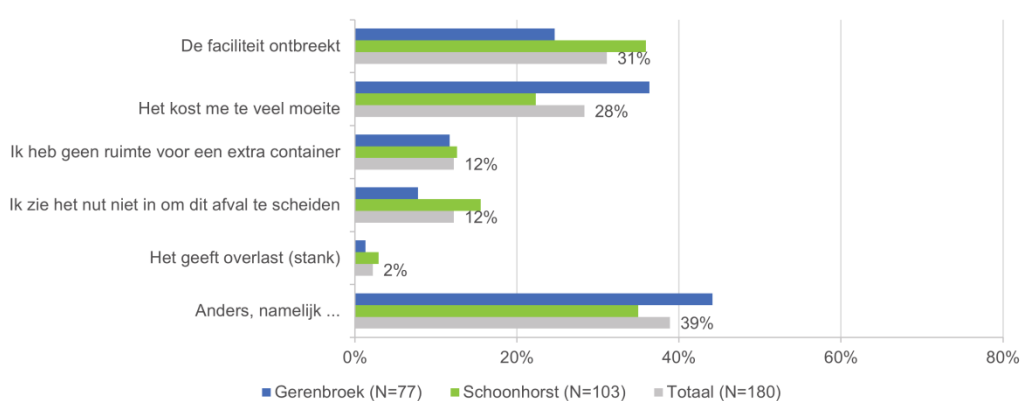
2.6 Textiel

Het merendeel van de huishoudens (83%) houdt textiel altijd of vaak gescheiden van het restafval. 11% Doet dat soms en 6% nooit. De meest genoemde redenen daarvan zijn: de faciliteit ontbreekt, het kost te veel moeite, men ziet het nut er niet van in, men heeft geen ruimte voor een container, men heeft geen/weinig textiel, men brengt het naar de kringloop of een goed doel en men gooit (alleen) versleten textiel bij restafval.

Grafiek 12 In welke mate scheidt u textiel van het restafval?

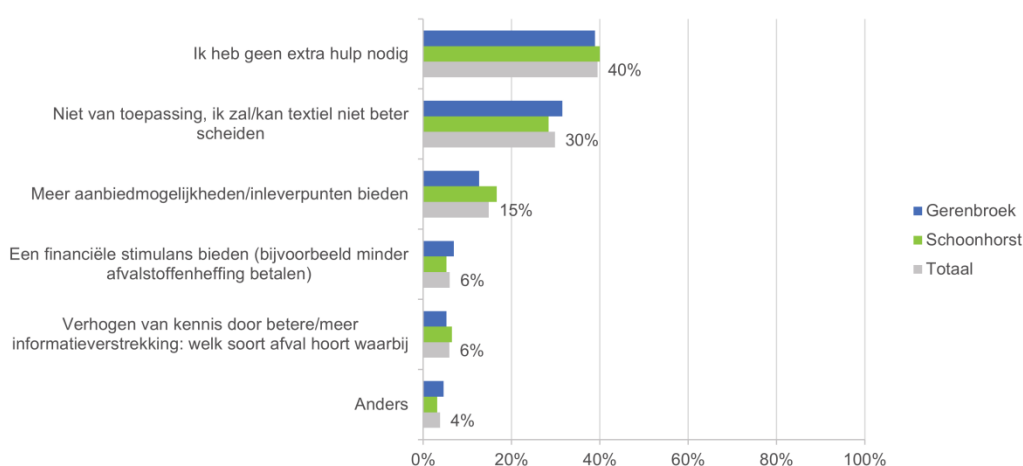

Grafiek 13 Waarom scheidt u textiel niet of niet altijd van het restafval?

Van de huishoudens heeft 40% geen hulp van de gemeente nodig om textiel beter te scheiden; 30% zegt textiel niet beter te zullen scheiden, waardoor hulp niet van toepassing is. Wel denkt 15% dat het bieden van meer aanbodmogelijkheden of inleverpunten hun scheidingsgedrag op het gebied van textiel kan verbeteren.

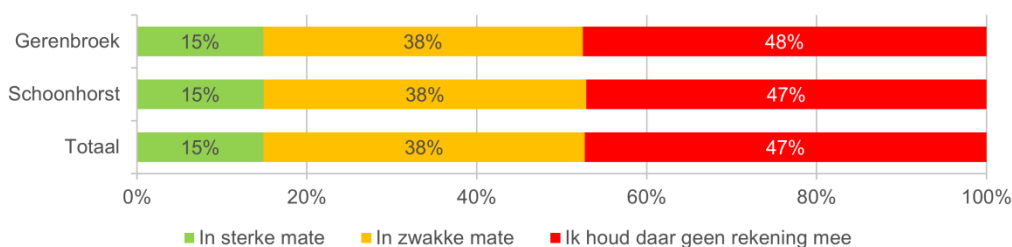
Grafiek 14 Hoe kunnen wij u helpen om textiel nog beter te scheiden?

2.7 Verminderen restafval

Verminderen van de hoeveelheid restafval wordt niet alleen bereikt door afval beter te scheiden. Ook is het bijvoorbeeld mogelijk bij het boodschappen doen al rekening te houden met de hoeveelheid (rest)afval die een product met zich meebrengt. De meeste huishoudens houden hier nog weinig (38%) of helemaal geen (47%) rekening mee. Daarentegen zegt 15% van de huishoudens in de winkel al in sterke mate te zorgen voor minder afval door te kiezen voor producten met minder verpakkingsmateriaal. Dit gebeurt meer in huishoudens zonder kinderen dan in huishoudens met kinderen.

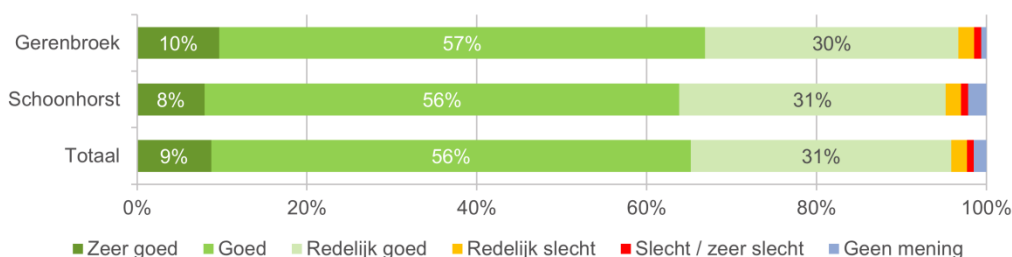
Grafiek 15 In welke mate probeert u in de winkel al te zorgen voor minder afval, bijvoorbeeld door te kiezen voor producten met minder verpakkingsmateriaal?

2.8 Beoordeling afvalinzameling

De huishoudens is gevraagd hoe zij in het algemeen de afvalinzameling beoordelen. Uit de antwoorden blijkt dat de afvalinzameling over het algemeen naar tevredenheid is. Meer dan de helft (56%) beoordeelt de afvalinzameling als goed en bijna een tiende (9%) als zeer goed; iets minder dan een derde (31%) vindt de afvalinzameling redelijk goed. Vier procent is niet tevreden over de afvalinzameling. Huishoudens met kinderen beoordelen de afvalinzameling vaker als redelijk goed en minder vaak als goed of zeer goed dan huishoudens zonder kinderen.

Grafiek 16 Hoe beoordeelt u in het algemeen de afvalinzameling?

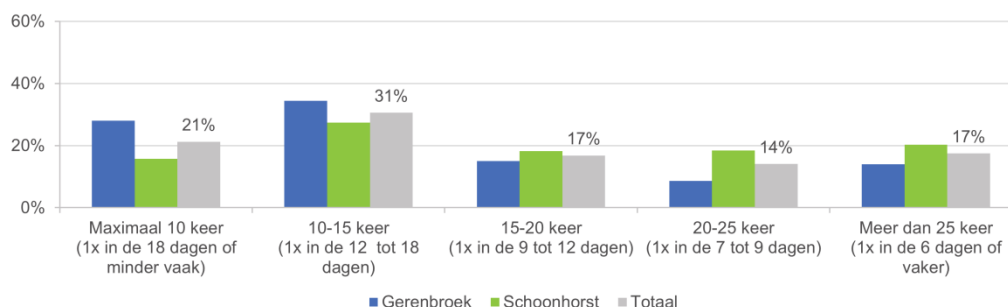

3 Proef Belonen

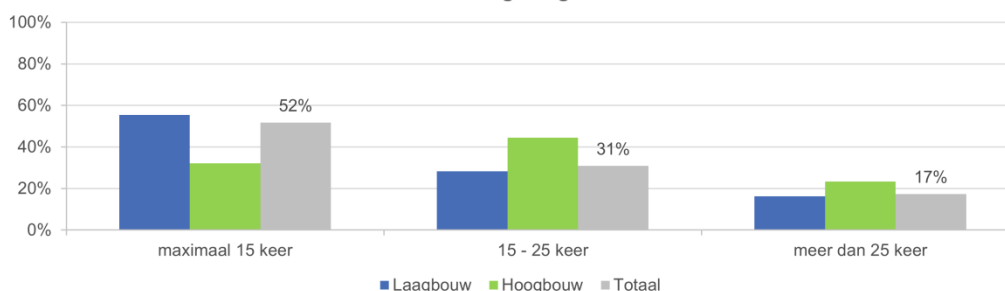
3.1 Verwachte frequentie aanbieden restafval

Hoewel het vooraf lastig is in te schatten, is de huishoudens gevraagd hoe vaak zij verwachten restafval te zullen aanbieden tijdens de proef. Ruim de helft denkt maximaal 15 keer restafval te zullen aanbieden. Op basis van de beloningsstaffel van de Proef Belonen betekent dit voor deze huishoudens een maximale financiële beloning. In totaal denkt 17% meer dan 25 keer restafval te zullen aanbieden. Dit komt voor de proef neer op geen of een minimale financiële beloning. Huishoudens in laagbouw woningen verwachten minder vaak restafval aan te bieden dan huishoudens in hoogbouw. De verwachting relaterend aan de aanbiedfrequentie bij de start van de proef (zie paragraaf 2.1) lijkt de frequentie meer te dalen naarmate deze bij de start van de proef lager was.

Grafiek 17 Hoe vaak verwacht u restafval gedurende de proef (6 maanden) aan te bieden?

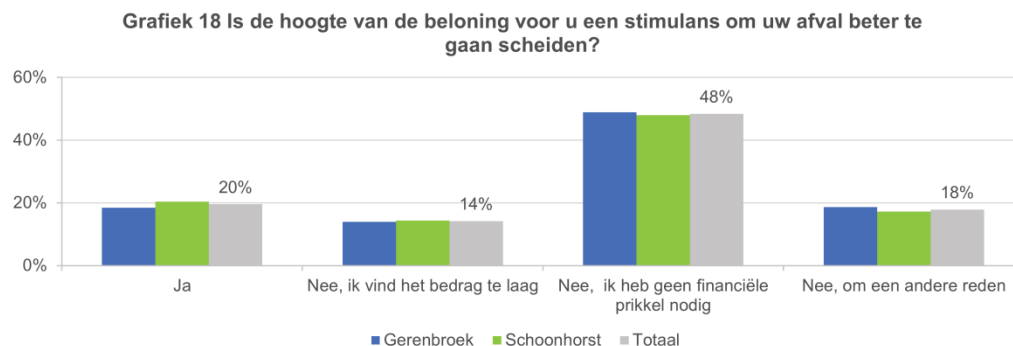

Grafiek 17b Hoe vaak verwacht u restafval gedurende de proef aan te bieden? - naar laag/hoogbouw

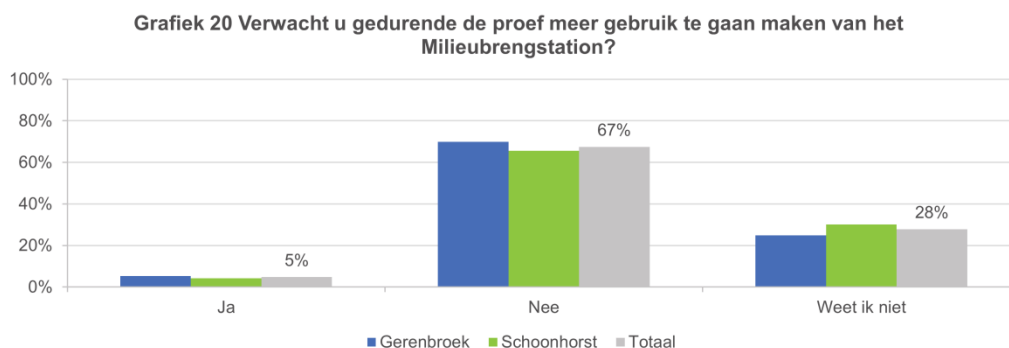
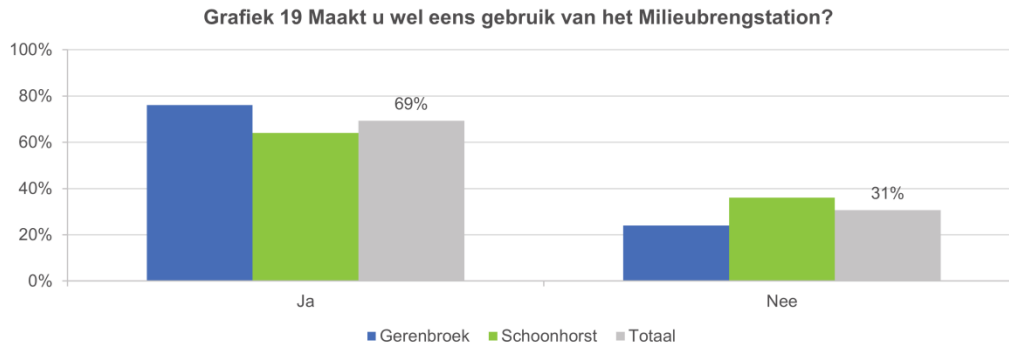
3.2 Prikkel financiële beloning

De meeste huishoudens (80%) beschouwen de hoogte van de beloning in de Proef Belonen niet als stimulans om hun afval beter gaan scheiden. Dit geldt bovendien in sterkere mate onder huishoudens die op basis van hun gebruikelijke aanbiedfrequentie geen beloning zouden ontvangen, dan onder huishoudens die op basis daarvan wel een beloning zouden ontvangen.

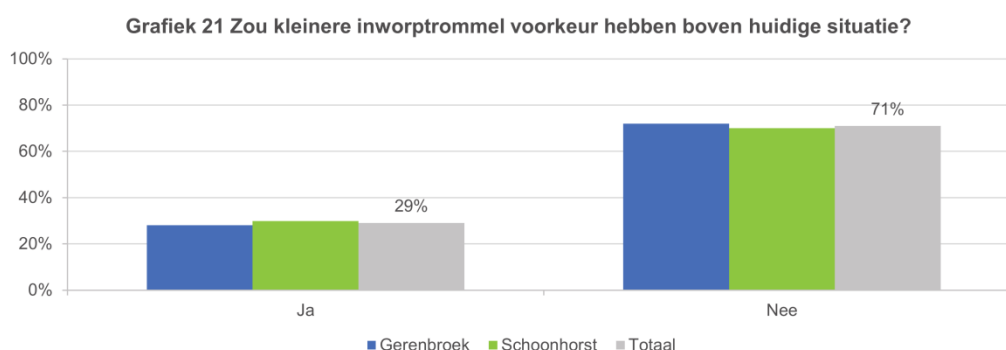
3.3 Gebruik Milieubrengstation

Inwoners van gemeente Zwolle hebben de mogelijkheid zelf afval weg te brengen naar het Milieubrengstation. Van de huishoudens die deelnemen aan de Proef Belonen maakt 69% wel eens gebruik van die mogelijkheid. Naar verwachting van de meeste huishoudens (67%) zal het gebruik van het Milieubrengstation niet veranderen als gevolg van de Proef Belonen. Ruim een kwart (28%) weet dit nog niet en 5% denkt wel meer gebruik te gaan maken van het Milieubrengstation.

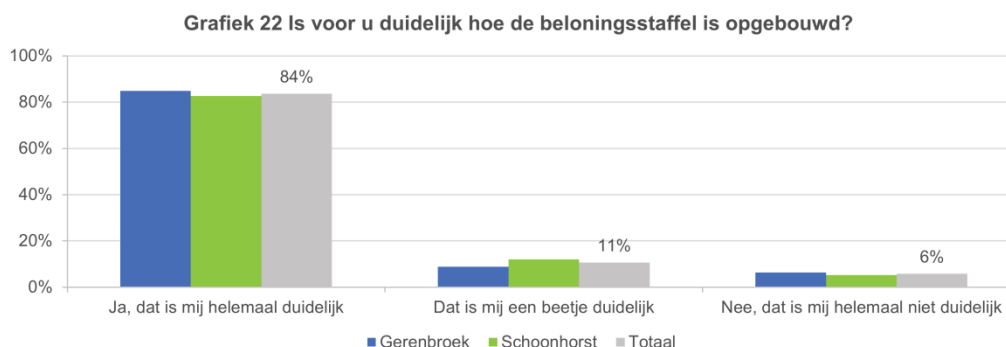
3.4 Effect kleinere inworptrommel

Uit toelichtingen op vorige vragen is gebleken dat sommige huishoudens gebruik maken van kleine afvalzakken en daardoor relatief vaak restafval wegbrengen naar de ondergrondse container. Op de vraag of men liever een kleinere inworptrommel zou willen en daardoor vaker restafval mag aanbieden om in aanmerking te komen voor een beloning, antwoordt 29% bevestigend en 71% ontkennend. De voorkeur voor een kleinere inworptrommel is groter naarmate men vaker restafval wegbrengt.

3.5 Informatie over Proef Belonen

Voorafgaand aan de Proef Belonen hebben alle huishoudens schriftelijk informatie ontvangen over de proef. Daarin is ook gemeld hoe de beloningsstaffel is opgebouwd. De meeste huishoudens (84%) geven aan dat de opbouw van de beloningsstaffel voor hen duidelijk is. Voor 11% is de opbouw een beetje duidelijk, 6% vindt deze helemaal niet duidelijk.

Over het algemeen zijn de huishoudens van mening dat zij voorafgaand aan de proef hierover voldoende zijn geïnformeerd: 96% vindt voldoende informatie te hebben gekregen, 4% vindt dat niet.

Men heeft ook suggesties kunnen geven ten behoeve van de informatievoorziening. Hieruit kwam vooral het volgende naar voren:

- Verstrek meer informatie over wat waarbij hoort; vooral wat wel en niet onder PMD valt, is niet duidelijk.
- Men heeft drie brieven en een enquête per post ontvangen. Dat had allemaal in 1 keer gekund.
- Communicatie mag meer digitaal en via internet in plaats van schriftelijk. Dat scheelt papier.
- Verstrek meer uitleg over het hoe en waarom van de proef (bijvoorbeeld met een filmpje), over (wijze van) controle/handhaving en praktische tips.

3.6 Opmerkingen en suggesties bij de Proef Belonen

Aan het eind van de vragenlijst is de huishoudens de gelegenheid geboden eventuele opmerkingen of suggesties door te geven. Hiervan heeft ruim de helft van de respondenten gebruik gemaakt. Het betreft vooral kanttekeningen of bedenkingen bij de proef. De vijf punten die men verreweg het meest heeft genoemd, zijn:

- De beloning zou gebaseerd moeten zijn op aangeboden gewicht van restafval, niet op aantal aanbiedingen, want dat zegt niets over hoe je je afval scheidt. "Wij scheiden nu al goed, maar brengen vaak kleine zakken weg en komen daarmee niet in aanmerking voor een beloning."
- De proef heeft vermeerdering van zwerfafval tot gevolg; er staan steeds meer zakken naast de container en zakken worden ook elders (in de natuur) gedumpt. Ook komt het voor dat restafval bij anderen in een container wordt gedaan. Sommigen ervaren dit al, anderen vermoeden dat dit zal gebeuren.
- Lang bewaren van restafval (en dus minder vaak aanbieden) is voor velen geen optie, omdat dit gaat stinken, onhygiënisch is en ongedierte aantrekt. "De geringe beloning weegt niet op tegen een stinkende zak."
- Voor gezinnen met kleine kinderen, met luiers, is het niet te doen. Er zou een extra mogelijkheid moeten worden geboden om luiers apart aan te bieden.
- Meer afval scheiden betekent nog vollere papier- en pmd-containers, niet alles past er meer in. Deze zouden vaker moeten worden geleegd.

Andere opmerkingen die meerdere keren zijn genoemd, zijn:

- Er is onvoldoende rekening gehouden met grote gezinnen, die meer restafval hebben dan kleinere gezinnen.
- Bewoners van hoogbouw hebben niet de mogelijkheid gft-afval gescheiden aan te bieden. Gft-afval gaat stinken, dus lang bewaren en minder frequent aanbieden van restafval wil men niet. Bewoners van hoogbouw zou de mogelijkheid moeten worden geboden gft-afval gescheiden aan te bieden. "De proef is bij voorbaat mislukt."
- De opening van de ondergrondse container is soms geblokkeerd doordat deze vol zit. De container gaat wel open, maar er kan niets in; men vermoedt dat er dan wel een aanbieding van restafval wordt gerekend, zonder dat men de vuilniszak kwijt kan.

Datum

19 februari 2018

Titel

Rapport Nulmeting Proef Belonen

- Goed dat geprobeerd wordt afvalscheiding te verbeteren, ook voor de bewustwording.
- De opening van de ondergrondse papiercontainer is onhandig: deze valt dicht, deze is te klein en heeft scherpe randen.
- Verstrek meer informatie over alle mogelijkheden, over het doel van de proef en over het nut van afvalscheiding.
- De ondergrondse container staat soms te ver weg om met een grote, zware vuilniszak heen te lopen; een deel van de huishoudens biedt om deze reden frequenter restafval aan, in kleinere zakken. Het opsparen van de kleine zakken in een grote zak, is voor hen geen optie.
- De beloning is te laag.
- Deze proef is gericht op de consumenten. Probeer ook bij de producenten te zorgen voor minder restafval.

Datum

19 februari 2018

Titel

Rapport Nulmeting Proef Belonen

Bijlage

Kenmerken huishoudens (responsgroep)

<i>Soort woning</i>	<i>Gerenbroek</i>	<i>Schoonhorst</i>	<i>Totaal</i>
Laagbouw met tuin	100%	70%	83%
Laagbouw zonder tuin	0%	2%	1%
Appartementencomplex/gestapelde bouw/ hoogbouw	0%	28%	16%
Totaal	100%	100%	100%

<i>Soort huishouden</i>	<i>Gerenbroek</i>	<i>Schoonhorst</i>	<i>Totaal</i>
Ik woon alleen	15%	28%	22%
Ik woon met mijn partner zonder kinderen	43%	34%	38%
Ik woon met mijn partner met kind(eren)	36%	31%	33%
Ik woon zonder partner met kind(eren)	4%	6%	5%
Ik ben inwonend bij anderen	0%	0%	0%
Anders, namelijk ...	1%	1%	1%
Totaal	100%	100%	100%